

materie, het is teer en ijl, de omtrekken slechts even aangeduid, het geheel in een grijs gamma; maar een langer beschouwen doet ons meer en meer doordringen door het waas dat het beeld als 't ware omgaf. Dan echter staan wij tegenover sprookjesfiguren zóó broos, zóó fijn en gevoelig als slechts een dichter ze kan scheppen. Het zijn kinderen met golvende lokken, edelknappen en jeugdige burchtvrouwen, teere bruidjes en liefelijke nimfen, het is heel een wereld van schoone fantasie waarin Thijs Maris leefde en ons binnen leidde. En het is geen wonder dat deze eenzame mensch, wiens geest in andere sfeeren verwijlde, als een vreemdeling in het dagelijks leven stond; geen wonder ook dat hij, die het moeilijkste wilde bereiken, steeds onvoldaan was voor zichzelf.

Voor ons echter zal zijn werk blijven als het meest geniale dat de Hollandsche school uit het einde der negentiende eeuw heeft voortgebracht, werk van een innige ontroering, zooals alleen een fijnbesnaarde, dichtelijke geest als die van Thijs Maris vermocht te scheppen.

R. W. P. Jr.

TENTOONSTELLING G. H. BREITNER, IN DE KUNSTZAAL C. M. VAN GOGH.

Onder welke zonderlinge omstandigheden is het dat een schilder als Breitner zestig jaar wordt! Ik denk nu niet aan den oorlog, maar aan de opvattingen over schilderkunst, de waardeering van schilderkunst, die wij om ons kunnen waarnemen. Dit is een tijd, waarin een stormloop wordt gedaan op alles wat in een kunst als de zijne te vereeren is, met laatdunkendheid wordt verloochend al wat door hem te genieten was. Onze aandacht wordt geëischt, met felheid en bedreiging, voor werken, die de pretentie hebben tot de beeldende kunst te behooren, doch waarbij men zich afvraagt waar toch van eenig uitbeelden en waar van eenig

kunnen blijkt. En daartegenover — het is vreemd maar waar — zijn er nog steeds die in de machtige schilderstaal van dezen harmonieuzen impressionist een soort van wilde ketterij zien. Aan den eenen kant de verdwaasden die elk minimum van gaven willen erkend zien, zoo het slechts in dienst gesteld is van hun stelsel, doch deze gigantische gaven miskennen, aan den anderen kant een schare, grooter dan men denkt, die de schilderkunst meent te eeren door een harer geniaalste uitingen met een loep te beneuzen.

Daarbij komt dat het werk van Breitner in het kunstverzamelend buitenland in het geheel niet den naam heeft dien het verdient, en dien bijvoorbeeld Mauve, de Marissen, Israëls bezitten.

Intusschen heeft de meester gelukkig in ons land een trouwe schare van overtuigde en oprechte bewonderaars, en het is opmerkelijk, dat deze vooral worden aangetroffen onder de schilders zelve. Inderdaad moet men wellicht de schilderkunst zelf beoefend hebben, de eischen en de idealen van zuiverheid, van ambacht verstaan door ze te hebben nagestreefd, of er zich wel heel sterk in hebben ingeleefd, om geheel en al de wonderen die hij verwezenlijkt, te kunnen ondergaan. Maar dit geldt in het algemeen voor de technische zijde van elke kunst. Het is even waar, dat men met onbevangenheid staande voor zijn zoo sterk-levend, zijn zoo stout en zoo harmonieus werk, er de schoonheid van moet ondergaan, zoo men vatbaar is voor de schoonheid van vorm, lijn en kleur, gelijk hij ze met een ongevenaarde directheid, maar tegelijk in een welbeheerschte, voorname ordening weet te herscheppen.

Het moge waar zijn, dat het werk, waartegen we het meest opzien — zulk werk als nu door de firma van Gogh wordt geëxposeerd —, ten slotte alles eenigszins schetsmatig blijft, maar wiens schetsen waren dan ooit dermate harmonieus? Hij geeft de beweging van het moderne leven, hij geeft

den vorm die vervliedt, de kleur die zich oplost, maar hij biedt in dit alles iets dat men monumentaal zou kunnen noemen. De breedheid der vormduiding, de vastheid en evenwichtigheid der tegen elkaar gezette kleurvlakken, de eenheid bij zooveel rijkdom van nuances, de diepte der hoofdkleuren, die altijd de lichtere, klaterende dragen, dit alles doet zijn schilderijen reiken tot het meest monumentale wat binnen het begrip van impressionistische kunst denkbaar is. Verbeelder van het moderne, vliedende, sterk geaccentueerde leven, blijft hij bedeed met de sonoorheid van ouder meesters, en wij kunnen niet

ver van de waarheid zijn, als wij in hem den grootsten schilder, als schilder, van de 19e eeuw zien. De tentoonstelling, die ter gelegenheid van zijn 60sten verjaardag uit de „stock” van Van Gogh bijeengebracht is, laat een bescheiden deel zien van zijn ontzagwek-

kend oeuvre, maar het is met zorg gekozen en brengt ons de beste zijde van dit nog niet overtroffen schildersgenie in herinnering. Er zijn cavalerie- en artilleriestukken, op heidevelden en landwegen, er zijn Amsterdamsche grachten, enkele koppen en figuren.

Een stuk, dat een hoefsmederij te zien geeft, waar het paard van een militair beslagen wordt, is blijkbaar uit een vroeger periode, de manier is nog eenigszins vertellend. Men herinnert zich, dat Breitner begon met op Rochussen's spoor door te gaan, en dat hij dezen steeds als tekenaar is blijven waardeeren; toch hoeveel meer gevoel, waarneming en breedheid vertoonde

hij reeds toen. In de buiige lucht is fijne romantiek, een lichtstraal boven door de open deur achter gezien, staat wonderlijk blikkerend in het donker. Het gele jakje van een der vrouwen, die met den wachtenden trompetter praten, en het instrument van den man zelf, zijn prachtig van tegenstelling, sterk van kleur en toch opgenomen in den toon. Men ziet, hoe de schilder voor Vermeer voelde, hoe hij de kracht en blondheid toch van dat gele jak savouereerde, men ziet ook in de compositie, in de teekening, verwantschap aan Fransche meesters: iets van Daubigny, van Daumier, zelfs van

Decamps. Hoeveel rijkdom van gegevens in dit eene stuk, die prachtige paardenkop, dien smid aan het werk; — welk een tekenaar doet zich er in kennen. En dan komendie andere militaire stukken: van huzaren tegen een donkere lucht op een boschweg, of gele ridders,

G. H. BREITNER. DE WINDSTOOT.

met hun blauwgrijze en fel-blauwe pakken, hun beremutsen op roodbruine paarden tegen de bronzen en rosse heiden of tegen grijsblonde heuvels, waarboven bijna schelle luchten. Hoe heeft hij ooit zulk een weelde van sterke kleur en harmonie kunnen brengen, en bij dit alles nog zoo den zit, de houding, ja de karakteristiek der ruiters kunnen treffen. Zie verder die Reguliersgracht met deforsch aangezette figuren op den voorgrond, en de parelende grijzen van den achtergrond en het royaal aangegeven houtwerk der huizen. En het meisje met de rose jurk op den divan, tegen bonte kussens, op die prachtige aquarel, die ook op Arti was, en het rijke

volle wit dier japonnen van die vrouwen op die enorm levende Kalverstraatschets. Ook die sepia-schets van de rijdende artillerie is er weer, welk een gebaar, welk een actie en kleur in die trillende vormen!

Bij zijn gevoel voor den massalen toon heeft hij dat superb instinct van den grooten schilder, om de edelste kleuren op te diepen en ze juist zoo aan te brengen, dat zij het geheel opluisteren en er leven in brengen, zonder ze ooit met de omgeving

men samen tot een klankvol, fascineerend geheel van zware accoorden.

Wel een groot schilder is Breitner, en wel waard dat wij hem gedenken in een tijd zoo weinig gunstig voor een rustige genieting, in een tijd die echter tevens, bij zoo schromelijke verwarring van inzichten en zoo veel gebral van woorden, aan de beschouwing van een kunst die in harmonie met zich zelf is en wier bereiken haar streven dekt.

C. V.

G. H. BREITNER. DE HOEFSMID.

te doen vloeken. Felle, helle weerkaatsende kleuren omschitteren die paardentrans op den Dam in die bijna visionnaire nachtsène die hij meer dan eens, telkens in een andere stemming, schilderde, ook uit de vensters in de verte licht een enkele gulden schijn; hoe meesterlijk is dit alles er ingezet, hoe gedurfd, en hoe raak! Elders ziet men een schipper aan het werk; tegen den romp van de schuit staat fel zijn sterk blauwe bloeze, of de grijze en wijnroode en zwarte gevels staan tegen elkaar op, stem-

„HET BAD” — PANORAMA- GEBOUW, AMSTERDAM.

Het Bad in het Panorama — het klinkt wel schilderachtig. Maar over het algemeen zijn we hier toch in nuchterder sfeer dan deze titel zou doen vermoeden. Het meeren-deel der schilderijen van deze tentoonstelling brengt ons te „Zandvoort aan de Zee”, of Scheveningen, of Ostende.

Het meest beantwoordend aan den eisch van aangename en knusse herinnering aan